

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 12. decembra 1860.

Koza kmetijstvu koristna žival.

(Dalje).

Koza je 20 do 22 nedelj breja, in največkrat mesca sušca ali malega travna spomladi stori po 1 do 2, včasih tudi po 3 do 4 kozličkov. To je res najbolji čas, ker mlada drobnica potem kmali zelene kerme dobiva, molzne kozé pa tudi pri presni (frišni) piči bolj molzejo kakor pri suhi. Pa se nahajajo tudi take koze, ki se poleti okozijo. Ob brejosti kozé bolj po malem molzejo in nazadnje celó molsti nehajo, tako, da so po navadi po 3 do 4 mescev popolnoma suhe in nimajo kar ne kačička mleka. Le prav molzne koze se znajo in tudi morajo še včasih zadnjih 6 ali 4 nedelj molsti. Toda se mora molža malo po malo nehati, da se mladim v maternem telesu preveč živeža ne vzame in kozi vime ne uname in ne oteče. Spervega se molze na dan le po enkrat, potem na vsaka dva dni po enkrat, zadnji čas pa, ko mleko popolnoma zgubi, se ne sme koza več molsti. Pri kozji molži se mora rahlo ravnati in najbolje je, da se od zgorej doli s stisnjeno roko opravi; pri tem delu se ne sme kozár na stran koze, ampak zadej za njo vsesti, in jo polahkoma molsti. Včasih se tudi pripetí, da koza sama sebe sesá; ta napaka se pa odpravi, če se koza na kratko priveže, ali pa, če se ji pripraven zavratnik iz tankih šibic na vrat napravi. Če je pa breja koza trutna, to je, če se maternična požnica cela ali le nekoliko v podobi mehurja skoz sramnico prikaže, ne dajej kozi slabe klaje, vari jo prehlajenja, in ležišče ji tako napravi, da bo zadej višje kakor spredaj.

Koza se vselej ne okozí brez vse težave in nevarnosti. Zlasti če ima koza dvojčike, pride prvo kozle s pervim koncom, drugo pa z zadnjim iz maternega telesa, in to prizadene kozi jake bolečine, ki se brez pomoči malokdaj odpraviti dajo. Če bi se mogla pa popkovina odrezati, je vselej varniše, da se popred podveže, da mlademu preveč kervi ne odteče. Trebež ali iztrebšina, ki čez nekoliko časa po okozenji od koze pride, se mora koj od nje odpraviti, da se je ne polasti in je ne požrè.

Ker ima koza samo po dvoje sescov, se morajo mladíci, če jih ima več kakor dvoje, pokončati, ali pa pod drugo kozo, ki se je ravno ob tem času okozila, spuščati, ker ena koza ne more več kakor dvoje kozličkov prerediti, sicer bi bilo za vse mladice slabo. Če pa koza zverže, je najbolje, da se začne koj pitati, sicer bi bilo predolgo čakati, preden spet molsti začne. Ko se ti koza okozí, dajaj ji dobre piče jesti in mlačne vode piti, in pusti mladice pri nji, da jih obliže; da se pa koza tega raje poprime, potresi jih z otrobi pomešano soljo, in pusti jih, da se maternega vimena sami poprimejo, ker prvo materno mleko je mladice najbolj koristno. Če so pa kozice ali kozlički preslabi, se kozjih sescov sami lotiti, se jim morajo v gobček nastaviti in tako izmolzevati, da se jim mleko v gobček poceja. Pridna in skerbna izmolža stori, da koze več mleka dobé. Če ima koza le enega mladica, kateri ni v stanu vimena popolnoma izprazniti, se ji mora izmolsti, da se mleko v vimenu ne zasede, ne zakerkne in vnetja ne na-

pravi. Enajsti dan po porodu znaš zopet kozla h kozi spu-
stiti, da se ti bo v 20 do 22 nedeljah vdruživ okozila.

Da kozlički po vednem sesanji koz preveč ne nadlegovajo in jih ne oslabé, se jim mora v hlevu pripraven predél napraviti, v kterege se uganjajo, da niso vedno pri sescu. Kjer se pa ne dá predél napraviti, ondi se morajo nekoliko preč od koze privezati, pa tako, da se pri vednem skakanji preveč ne zahomotajo. Kadar jih pa privezuješ, bodi prav previden, ker se starke ravno tako lahko kakor mladina v privezo zamotajo in zapletejo in si vrat zadergniti utegnejo. Z drugim jih ne gré privezovati kakor s kako mehko tertó, ker vsaka druga priveza, naj je z veržico ali pa motozom, je vedno nevarna.

Če so kozleta močne in če jih misliš rediti, pusti jih najmanj 4 do 6 nedelj pri sescu, da na dan po dvakrat ali trikrat sesajo; tiste pa, ki jih ne boš redil, odstavi v 14 dneh. Kozličke pa, ki jih ne misliš za pleme obderžati, daj čez kakih 5 dni po rojstvu in dokler so še pri sescu, po zvedenem človeku skopiti (rezati). Kadar hočeš kozice odstavití, vzemi jih od matere, in deni jih v drug hlev, pokladaj jim dobre piče (sená ali pa trave) in mladega perja, kar veš, da rade jedó, in bolj jim boš s tem ustregel, kakor z otrobino oblojo. Pozneje jim moreš tudi take klaje dajati, kakoršno stare koze rade žrejo; toda nikoli ne predobre, da izberčne ali kočljive ne postanejo. Odstavljenih kozic, dokler niso saj leto in dan stare, ne privezuj v hlevu; spušaj jih na pašo s starimi vred, ako je čas za to.
(Konec sledí.)

Kako bomo na novo volili srenjske odbornike in pa župane. *)

Po ministerskem ukazu, kakor naši bravci že vedó, se imajo kmali in sicer povsod, na kmetih in po mestih in terjih na novo voliti srenjski odborniki in župani in sicer po začasni postavi, ki je bila oklicana 17. sušca 1849, ktera je le za poglavne meste vsake dežele enmalo drugač osnovana bila v letu 1850.

Ta postava je zdaj spet svojo moč zadobila, in čeravno so nektare srenje ali soseske leta 1849 bile tako majhne napravljene, da so komaj životarile in bo tedaj o tem drugikrat spet premembe treba, veljá vendar za sedanje stare srenje in nove volitve srenjskih mož in županov postava v vsem.

Ker imajo nove volitve iz dvojnega ozira veliko imenitnost, prvič za to, kar se tiče srenje same, in drugič zato, ker — saj kakor se zdaj kaže — tudi izmed srenjskih odbornikov ali z njih pomočjo se imajo voliti poslanci v prihodnji deželni zbor in iz tega v državni zbor (in to je posebno važna reč), je jasno kot beli dan, da ne smemo mlačni biti, kadar pride dan novih volitev, ker pomisliti je, da so presvitli cesar s patentom od 20. oktobra namestnikom ljudstva v državnem zboru

*) Srenja, soseska, občina. komún so različne besede ravno tistega zapopadka.

prepustili že nekoliko oblasti in da bojo morebiti gledé na to, kar so Ogrom in njim pridruženim deželam dali, blagovolili tudi drugim narodom avstrijskega cesarstva dodeliti.

Nove volitve srenjskih mož in župana so tedaj že samo po sebi, pa tudi z ozirom na deželni in državni zbor važne.

Ker pa je srenjska postava od leta 1849 nekterim popolnoma neznana, nekteri pa so nje odločbe že pozabili, se nam ne zdi napačno, ako iz nje tiste oddelke povzamemo, ki zadevajo volitev srenjskih odbornikov in županov, in sicer po tisti, prav lepo po domače napravljene razlagi, ki so jo „Novice“ leta 1850 v posebni dokladi svojim bravcom podale.

Opomnimo pa, da ta postava veljá povsod in za vse kraje, le samo za velike mesta ne, ktere so dobile svoje posebne postave, ki so zlasti zastran volitev nekoliko drugačne.

Tako-le se glasijo gori omenjene odločbe po paragrafih srenjske postave.

Kdo so srenjski namestniki in kako se volijo?

A. Kdo so srenjski namestniki?

§. 27. Srenjski namestniki so domači možje, do katerih ima srenja svoje zaupanje, in jih izvoli, da v njenem imenu srenjske opravila opravljajo, s srenjskim premoženjem gospodarijo, in zapovedujejo, kaj in kako se ima v srenji goditi. Vsak tak mož se imenuje srenjski odbornik, ker ga je srenja odbrala, da naj pomaga s srenjskimi rečmi gospodariti in zapovedovati, kaj in kako da naj se v srenji godi. Vsem odbornikom vkup pa pravimo srenjski odbor.

Ker smo zdaj slišali, kaj da so srenjski odborniki, so praša:

1. Kdo ima pravico srenjske odbornike voliti? in
2. Kdo ima pravico za srenjskega odbornika izvoljen biti?

§. 28. 1. *Kdo ima pravico srenjske odbornike voliti?* Pravico srenjske odbornike voliti imajo:

1. Vsi srenjčani brez razločka, tedaj tudi častni srenjčani. *)
2. Izmed medsrenjcov **) pa le srenjski duhovni pastirji, cesarski vradniki (beamtarji), oficirji, gospodje, kateri imajo oficirjem enake službe, očitni učeniki, postavimo, profesorji, šolmoštri in pa gospodje, ki so kakošno akademiško stopnjo dosegli, to se pravi, dohtarji svetega pisma, zdravniški in jezični dohtarji ali advokati itd.

§. 29. Kadar se voli, mora vsak sam volit priti. Vendar nekteri ne smejo sami volit priti, temuč namest njih volijo njih namestniki, in sicer:

§. 30. Namest maloletnih otrok voli njih oče, ali če ta več ne živí, njih jerob; namest takih, ki imajo kuratorje, volijo njih kuratorji, namest žene voli mož, namest vdóv, od moža ločenih in namest neomoženih žensk pa volijo možje, ktere one pooblasté.

§. 31. Zunaj tistih, ki smo jih že imenovali, da ne smejo sami voliti, so pa še nekteri, katerim je pripušeno pooblastence poslati, da namest njih volijo, in sicer:

1. Tistim, katerih zavoljo kakega očitnega prida ni domá. Postavimo, ako bi bil kdo, ki ima pravico voliti, za poslanca na državni ali deželni zbor poslan, ali ko bi ga srenja ali višja gosposka kam drugam poslala itd.
2. Tistim, ki imajo v kaki srenji svoje posestvo, v kateri pa sami ne prebivajo. Toda to pravico imajo le tačas,

*) Srenjčani so ljudje, ki imajo v srenji kakošno posestvo, obertnij-tvo in rokodelstvo itd., od kterega davek plačujejo, ali če tudi nikakoršnega davka ne plačujejo, pa jih je srenja za svoje (castne) srenjčane spoznala.

**) Medsrenjci so vsi, ki se ne štejejo med srenjčane; tako, postavimo, so cesarski vradniki, oficirji, duhovni, očitni učeniki itd. medsrenjci tiste srenje, v kateri imajo zavoljo službe svoje stanovitno prebivališče.

če imajo v srenji namest sebe štantarja ali oskerbnika (ferboltarja). Ako pa hočejo, da sme štantar ali oskerbnik v njihovem imenu voliti, ga morajo še posebno pismeno pooblastiti.

§. 32. Pooblastenec sme pa le enega samega namestovati in mora s pooblastnim pismom skazati, da ga je res kdo pooblastil.

Pooblastno pismo mora biti po postavi narejeno. Da je pa po postavi narejeno, mora biti na štempelj za 36 kr. pisano in od pooblastovavca podpisano, ali pa saj podkrižano. Če je le podkrižano, se morate še dve priči podpisati. Priči pa morate obé pisati znati. Ako bi se priči samo podkrižale, bi pooblastno pismo nič ne veljalo.

§. 33. Ako ima kako posestvo, od kterega se zadostni davek plačuje, več gospodarjev vkup, ima le tisti pravico voliti, na kterega ime je cesarski davek zapisan. Postavim Jernej in Juri sta gospodar enega grunta, pa ne tako, da bi imela zločeno, da so Jernejevi tisti travniki in njive, ki so na desnem kraji potoka, Jurjevi pa tisti, ki so na levem kraji, ampak tako, da celi grunt obema vkup sliši. Kadar pride volitev, sme tedaj le eden voliti, in sicer tisti, na čigar ime je cesarski davek zapisan.

Ako ima kako rokodelstvo ali obertništvo, od kterega se na leto zadostni davek odrajuje, več deležnikov, ima le tisti pravico voliti, na čigar ime je cesarski davek zapisan. Postavim, Blaž, Janez in Miha imajo usnjarijo v županovii. Blaž kože skupuje, Janez jih stroji in Miha ustrojene spet prodaja. Tedaj ima usnjarija tri deležnike. Toda voliti ima le eden pravico, sicer tisti, na čigar ime je cesarski davek zapisan.

Ako ima kakošno akcijonarsko društvo kako posestvo ali rokodelstvo itd., od kterega se na leto zadostni davek odrajuje, nima vsaki akcijonar posebej pravice voliti, temuč vsi akcijonarji vkup pooblastijo enega, da v njihovem imenu voli.

Kaj pa je akcijonarsko društvo? Velikrat se primeri, da bi ljudje eno ali drugo reč radi napravili, za ktero je veliko veliko denarjev potreba. Tukaj bi, postavimo, radi železno cesto naredili; tamkaj jim je čez široko vodo dolzega mosta treba; spet kje drugej bi kdo fužine ali kako drugo fabriko postavil, pa je prelahek. Glej to so take velike reči, da jih dostikrat en sam človek ne more zmagati. Da bi se pa vendar take potrebne reči zamogle napraviti, stopi večidel nekoliko ljudi skup, kateri prerajajo, koliko da bo tista reč koštala, ktero bi radi napravili. Kadar to vejo, razdelé vse stroške v več delov, postavim, v 100, ter sklenejo, koliko goldinarjev bo na en del prišlo. Vsakemu takemu delu pravijo akcija. Ravno tako imenujejo tudi denarje, ki jih je kdo za en del vložil, in pa tisto pismo, ki priča, da jih je res vložil. Kadar so vse stroške prerajali in sklenili, koliko da bo en del koštal, povabijo denarne ljudi, da naj akcije kupijo. Kdor eno ali več akcij kupi, se imenuje akcijonar. Vsem akcijonarjem vkup pa pravimo akcijonarsko društvo.

2. *Kdo ima pravico za srenjskega odbornika izvoljen biti?*

§. 34. Poprej smo rekli, da imajo pravico, srenjske odbornike voliti vsi srenjčani in nekteri medsrenjci. Za srenjskega odbornika izvoljen biti ima pa sploh vsaki srenjec pravico, naj je srenjčan ali medsrenjec. Tudi nekteri srenjci se vendar ne morejo, nekteri pa ne smejo za srenjske odbornike izvoliti.

a) *Kteri srenjci se ne morejo za srenjske odbornike izvoliti.*

§. 35. Za srenjske odbornike se ne morejo izvoliti:

1. Vsi maloletni, to je tisti, ki še niso 24 let stari, če jih ni gosposka že pred 24. letom za dosti stare spoznala. Po tem vsi tisti, ki imajo jerobe ali kuratorje, in pa ženske. Namest maloletnega otroka se pa tudi

ne more izvoliti njegov oče ali jerob, namest tistega, ki ima kuratorja, ne njegov kurator, namest žene ne mož.

2. Vojaki ali soldatje, dokler so pri vojaščini. Sém pa ne grejo tisti soldatje, ki imajo pension, in pa tisti, ki so sami vojaščini slovo dali in so še vojaško ime obdržali. K poslednjim se štejejo vsi oficirji, ki so s tem pristavkom vojaščino zapustili, da jim se ima soldaško ime pustiti.
 3. Srenjski vradniki in služabniki. Srenjske vradnike in služabnike postava zato prepové voliti, ker bi jih sicer upanje, da bojo za odbornike izvoljeni, znalo zapeljati, da bi se temu ali unemu prilizovali, drugim bi pa krivico delali.
 4. Tisti, kateri iz ubožne kase pomoč dobivajo ali v kaki siromašnici živé. Siromašnice imenujejo po mestih hiše, v katerih siromaki prebivajo. Na dalje se ne morejo voliti pôsli, postavim hlapci, pastirji itd. in vsi tisti, kateri od zaslužka na dan ali na teden živé. To so tisti, ki za dneve ali tednine delajo.
 5. Tisti, ki niso avstrijski državljani, to je, ljudje, ki slišijo pod kakošnega družega cesarja, kralja itd.
- b) Kteri srenjci se ne smejo za srenjske odbornike izvoliti.

Za srenjske odbornike se ne smejo izvoliti:

1. Tisti, ki so srenji kaj dolžni, in ji o pravem času ne plačajo.
2. Tisti, katerim je bilo srenjsko premoženje ali kaka srenjska naprava v gospodarstvo izročena, pa še od tega rajtenge niso dali.
3. Tisti, katerim je kant napovedan. Ti se ne smejo voliti, dokler se ne skaže, ali so po svoji nerodnosti ali po nesreči na kant prišli. Če so sami krivi, da so na kant prišli, se ne smejo nikoli več voliti, če je pa gosposka spoznala, da jih je nesreča na kant spravila, se smejo spet voliti.
4. Tisti, ki jih je gosposka zavoljo kakega nepoštenega djanja obsodila, da se imajo štrafati. (Dal. sl.)

Zdravilska skušnja.

Da lasje na glavi na novo zrastejo.

Včasih tudi dobra skušnja kaj veljá. Taki, ki nočejo radi plešci ostati, naj me pazno poslušajo: Če si lasé na glavi zgubil, vzemi rudečo čebulo; speči jo v žerjavici, kakor repo; daj, naj se pečena nekoliko ohladi, in maži si z njo golo glavo vsaki dan dvakrat. Vidil boš, da ti lasje v treh ali štirih tednih spet rasti začnejo. — To mi je povedal stari kmet, Zagorec, kteremu so po čebuli lasje vnovič zrastle. Matevže.

Opazka vredništva. Plešastim se priporoča marsikaj; vsak vé kaj boljšega. Če hočejo lasje rasti, rastejo sami po sebi; če nočejo, jih ne bomo potegnili iz kože. Po boleznih rastejo radi sami; kar pa leta vzamejo, ne bo povernila ne čebula, ne presno lanéno olje, ne rakova voda itd. S tem pa nočemo reči, da bi čebula ne pomagala včasih, da lasje rastejo hitreje.

Kdo je za vojaka pripraven, kdo ne?

(Konec).

Napake herbtanca. Kdor ima zlo skrivljen ali pa razklan ali zlomljen herbtanec, — komur kak vretenec gujije, — kdor ima tako visoke ali povežne rame, da je gerdo viditi, ali pa take kolke, — ali pa prav ozke, plošnate, vderte persi, kurje persi itd.

Na spolovilih. Kdor je dvojak (obojic), — komur možka žila vsa ali skor vsa manjka, — komur obe modi (oboje jaje) manjka in mnoge druge napake na teh delih ima, — kdor ne more vode deržati itd.

Na rokah in nogah oprostijo človeka vse velike napake in neozdravljive bolezni. Na rokah: komur en perst ali en člen na perstu manjka; le na srednjem perstu nič ne dé, če nohtnega člena nima; kdor ima roko popačeno, da ni za nobeno rabo. Na nogah: kdor ima zlo otekle žile in veliko takih žil po nogah, neozdravljive rane na njih; kdor ima eno krajšo nogo; komur so vsi persti na nogi zarašeni; komur kak perst na nogi manjka; le to nič ne dé, če nima četertega persta; vse druge velike popake nog, da človek ni dober za hojo; komur se nogé tako zlo potijo, da smerdí in je koža na nogah zavoljo tega oguljena in boleča; kdor ima nogo v kepo zrašeno, ali tako kakor koujsko kopito, ali kdor je švaplja ali ploskonožec, to je, kdor ima tako nogo, da podplat (stopalo) na notranjem robu ni toliko votel, da bi se dal perst med stopalo in med tla vtakniti. Tako imenovana široka noga pa še ni plošnjata noga, ako nima ravno imenovanih znamenj, — kdor je švedrast v kolenih.

Mnogo družih bolezin je še celega života, po katerih človek ni za vojaka, če je namreč vés slab ali bolehen, pretolst, kdor ima neozdravljivo bolezen na polti, kogar božjast lomi, božje meče, ki se trese, kdor je mertuden, ni zdrave pameti itd.

To so napake in bolezni, ki po postavi človeka za vselej oprostijo vojaščine.

Misli o starobilnosti Ilircov.

O starobilnosti Ilircov se nahajajo različne mnenja; vendar večji del zgodovinarjev pravi, da je neki vojvoda Ilir njim ime dal. Dvomljivo je le njegovo pokolenje, ker se ne vé za pravo: ali je bil Japetov sin ali njegov unuk? Starodaven pisatelj¹⁾ omeni v svoji knjigi, da je Ilir sin bil Istra, in Aventin nam dopoveduje, da je Ister sin bil Ebra, namreč: Tuisko je poslal Istra, Ebrovega sina z naselniki v deželo, ktera se je po njem imenovala Istrija, prebivavci pa Istrijani.²⁾

Pa kdo je Ebrov oče bil, se ne more do dobrega dognati.

Dozdeva se nam, da je Javanov pokolenik, ki je bil Japetov sin. Japet je pa bil osnovavec Joncev na primorji male Azije in drugih Gerkov, kakor sv. Jeronim, Eusebi in Flavi³⁾ pišejo. Še dandanašnji imenujejo židovi (judje) gerško deželo „Jovan“.

Pred ko Ilirsko pokolenje razvijemo, pogledjmo še v Mozesove knjige, v katerih nam on sledeče priobčuje: „Jovan je imel štiri sinove: Elisa, Tharsis, Cethim in Dodanim.“⁴⁾

Pri naši preiskavi bomo samo o Cethimu in Dodanimu obširniše govorili in sicer najprej o Cethimu. Ta je bil tretji Javanovih sinov in praotec Gerkov, kateri so se po njem Cecii ali Cicii (Citii) imenovali. Pa tudi otok Ciper se imenuje pri Epiphanio „Citium“ z vsemi otoci v joniškem in jadranskem morji, kakor Flavi piše.⁵⁾ Mesto „Cethis“ se najde v Ciliciji⁶⁾, reka „Cithius“ pri Troji.⁷⁾ Ravno tako omenja Strabon in Plini otok v egejskem morji.⁸⁾ Tudi v Italii nahajamo po Dionizu Halik. mesto „Cecia“ (Cetia) in reko „Cetus“ blizo Kume.

Da so takošne imena v naših krajih hribi in mesta imeli, bomo s sledečim dokazom razsvitili:

Že Rimcom je bilo dobro znano pogorje „Cetius“, ktero se razprostira od Donave skoz Avstrijsko in Štirsko do Emone. Ptolomaj imenuje prebivavce spodnje Avstrije na ogerski meji „Cythos“ in po njih otok „insula Cithorum“ (Schütt).⁹⁾ Nekdanjšno mesto „Cetio Norici“ (Zeiselmauer) je utegnulo od „mons Cetius“ svoje ime dobiti, ker zgodovinarji in zemljopisatelji srednjega veka imajo „Cetius murus“.

¹⁾ Berossus Chaldaeus. ²⁾ Aventini annal. lib. 2. ³⁾ Eusebii Chron. sacr. tab. 1., Josephi Flavii antiquit. Jud. lib. 1. cap. II. ⁴⁾ Genesis cap. 10. ⁵⁾ Flav. Jos. Antiq. Jud. lib. 1. cap. II. ⁶⁾ Ptolom. lib. 5. cap. VIII. ⁷⁾ Plinius lib. 5. cap. 30. ⁸⁾ Strabo lib. 10. et Plinius lib. 4. cap. 12. ⁹⁾ Ptolom. geogr. lib. 2 cap. 15.

suhe tlá, in če se ji pogostoma ne nastelja, da v suhem stoji, si hlev sama s klajo nastelje. Kozi se mora skorej vsaki dan druga klaja pokladati, sicer se ene preveč in tako privadi, da druge ne je, ampak jo le na stran berska in zametova. Klaja mora dobra biti, in prestop od suhe kerme k zeleni se mora le polagoma zgoditi, ravno tako kakor od zelene k suhi, sicer bi znalo kozi škodovati. Suha piča se najlože s kuhinskimi pomijami pomoči in razmoči in nekoliko s soljo potrese; leto in dan odrašena koza okoli 6 funtov soli potrebuje.

Koza postane izberčna, če se ji preveč in preobile kerme poklada, ali pa če se ji včasih take piče dá, ki je za krave pripravljena. Na montd'orskih hribih na Francozkem dobiva vsaka dobro molzua koza na dan okoli 26 funtov zelene piče. Če se pa kozam senó poklada, ga potrebuje breja koza ali kozel vsaki dan okoli 4 do 6 funtov, manjša in mlajša drobnica je pa zadovoljna s 3 ali 4 funti. Kozi se mora na dan po petkrat pokladati, namreč zjutraj ob 5., potem ob 9. uri in opoldne; popoldne pa ob 3. ali 4. in ob 7. zvečer. Napaja se v hlevu vsaki dan po dvakrat z merzlo vodo; kozi se dajajo tu in tam tudi pomije iz kuhinje, ktere, če jih je vajena, rada serka, toda pri tem je treba paziti, da v pomije koliko toliko drobnih košic ne pride, po katerih bi se koza zadušiti utegnila. Mesca kozoperska se mora pa kozam v pomijah raztopljenih lanénih preš dajati, da jim po njih hitreje dolga dlaka za zimo zraste.

Dobro glešana koza se mora vsaki dan trikrat pomolsti, namreč zjutraj, opoldne in pa zvečer. Od začetka, ko se jame koza molsti, daje po dva bokala mleka na dan, pozneje po poldrugi in nazadnje le po bokalu, kjer se le dvakrat molze.

Kozje mleko je mastno in močno in se dostikrat tudi za zdravilo rabi, posebno zoper persne bolezní. Slast ima več ali manj po kozlovi kislini, najbolj diši po omenjeni kislini od rogatih, dimastih in tistih kóz, ki se večidel od perja in germovjega mladičja redé. Če kaka koza močno po kozlovo smerdí, je najbolje, da se iz čede iztrebi, ali se pa na prav zračén kraj dene in z dobro klajo kermi.

Kozjek (kozji bobki) je prav suh; pri dobrem nastilu naj 4 do 6 mescov v hlevu leží, preden se izkida. Za kozé je pa boljše, če se poredoma iz hleva spravlja in pred hlevom na kup nakida; zakaj kozi se lastni kozjek gnjusi, in soparica, ki se v njem razpleta, prizadene kozam bolezen v očéh.

Kozji hlev mora prostoren, zračén, suh, znažen in pozimi gorak biti; zakaj koza ne more velicega mraza prenašati. Kozara (kozji hlev) se ne smé nikdar pod kokošnjakom napraviti, ker kozé rade usí dobé, shujšajo in bolehati začnó. Ta merčes, kateri kozam dostikrat veliko nadlego prizadene, se odpravi, če se koza večkrat češe, kertači ali pa s kakim slamnatim šopom dobro odergue.

Kozji hlev mora ravno tako napravljen biti kakor ovčji, da morejo koze prosto po njem skakati, ker privezane imeti ni zdravo za nje. Kdor pa nima posebnega hleva za nje, in jih mora v kravjem hlevu imeti, bo najbolj opravil, če jim predél pregradi, v katerem ne morejo proste okrog švigati in po celem hlevu stikovati.

Kako bomo na novo volili srenjske odbornike in pa župane.

(Dalje.)

B. Kako se srenjski namestniki ali odborniki volijo.

§. 36 — 43. Preden se srenjski odborniki volijo, se morajo vsi tisti popisati, ki jih imajo pravico voliti. Pravico srenjske odbornike voliti pa imajo, kakor smo že rekli, vsi srenjčani, med medsrenjci pa srenjski duhovni pastirji, cesarski vradniki, oficirji, gospodje, ki imajo oficirjem enake službe, očitni učenci, postavimo, profesorji, šolmoštri in pa

gospodje, ki so kakošno akademiško stopnjo dosegli, to je, dohtarji svetega pisma, zdravniški in jezični dohtarji ali advokati in pa kirurgi itd. Vsi ti, ki smo jih našeli, volijo srenjske odbornike. Zato jim pravimo volivci.

Volivci pa ne volijo vsi vkup, temuč se na dva ali na tri kampe razdelé. V majhnih in srednjih srenjah bolj kaže, da se volivci na dva kampa razdelé, v velikih bo pa menda bolje, če se bojo na tri kampe razdelili. Vsaki kamp posebej se imenuje voliven oddelek, ali pa prav samo oddelek (Wahlkörper). Vsi oddelki izvolijo enako število srenjskih odbornikov in njih namestnikov, zakaj odborniki bojo imeli tudi svoje namestnike, kakor bomo pozneje slišali. Ako tedaj prvi oddelek 6 odbornikov in 3 njih namestnike izvoli, jih pride na družega in tretjega tudi ravno toliko.

Ker se volivci v dva ali tri oddelke razdelé, se praša, kako se zvé, v kateri oddelek da kdo sliši. To se tako-le zvé. Najpred se zapišejo vsi srenjčani, kateri od grunta, hiše ali patenta na leto zadostni davek odrajujejo, v en protokol, in sicer tako po versti, da je tisti, ki na leto največ cesarkega davka plača, na prvem mestu. Na drugo mesto pride tisti, ki za prvim največ cesarskega davka odrajuje. Na tretjem mestu je zapisan tisti, ki za drugim cesarju največ davka daje, in tako grejo vsi srenjčani eden za drugim, dokler se do zadnjega ne pride. Pri vsakem se tudi zapiše, koliko da na leto cesarju davka plača. Po tem se sošteje, koliko da vsi srenjčani vkup na leto cesarskega davka plačajo. Kadar se dobí šuma davkov, ki jih vsi srenjčani vkup na leto cesarju plačajo, se ta šuma v dva ali tri enako velike dele razdelí, če so se volivci v dva oddelka razdelili, v tri pa, če so se v tri oddelke razdelili.

Mislimo si zdaj, da so že vsi srenjčani po versti zapisani, in da vsi vkup na leto 3000 gold. cesarskega davka plačajo. Mislimo si nadalje, da je srenja, ktero si tukaj za izgled vzamemo, srednja, in da so se volivci le v dva oddelka razdelili: tedaj pride na vsaki oddelek 1500 gold. davka.

Da se zvé, kateri volivci v prvi oddelek slišijo, se tako-le ravná: Naj pred se vzame v roke tisti protokol, v kterege so bili poprej vsi srenjčani po versti zapisani, kateri od grunta, hiše ali patenta na leto zadostni davek odrajujejo. Zdaj se začne davek pri tistem šteti, ki največ na leto plača, in se prišteje k davku prvega davek družega, tretjega in tako naprej po versti, dokler se toliko davkov ne našteje, kolikor jih na prvi oddelek pride. Kadar se toliko davkov našteje, kolikor jih pride na prvi oddelek, se neha šteti. Vsi tisti srenjčani, kateri so na versto prišli, preden se je toliko davkov našteló, kolikor jih na prvi oddelek pride, slišijo v prvi oddelek, vsi drugi pa v družega.

Ako, postavimo, na prvi oddelek pride 1500 gold., kakor smo poprej za izgled vzeli, se začne davek pri tistem šteti, ki na leto največ davka plača, in je toraj v protokolu na prvem mestu zapisan. K davku tega se prišteje davek družega, tretjega in tako naprej, dokler se 1500 gld. davka ne našteje. Kadar se 1500 gold. našteje, se neha šteti, in vsi srenjčani, kateri so na versto prišli, preden se je 1500 gold. našteló, slišijo v prvi oddelek, vsi tisti pa, ki niso na versto prišli, grejo v družega.

Kadar se je tako zvedilo, kateri izmed tistih srenjčanov da v prvi oddelek slišijo, ki od grunta, hiše ali patenta na leto zadostni davek plačujejo, se k njim pridenejo še častni srenjčani in pa tisti medsrenjci, ki imajo tudi pravico voliti, postavimo, srenjski duhovni pastirji, cesarski vradniki, dohtarji, učenci itd. Ako je zdaj v prvem oddelku že trikrat toliko volivcov, kolikor ima prvi oddelek odbornikov in njih namestnikov izvoliti, je prvi oddelek narejen.

Ako pa prvi oddelek še nima saj trikrat toliko volivcov, kolikor ima odbornikov in njih namestnikov izvoliti, se iz družega oddelka toliko volivcov vzame in k prvemu pridene, da jih ima prvi saj trikrat toliko, kolikor ima od-

bornikov in njih namestnikov izvoliti. Iz drugega oddelka se pa tisti začnejo jemati, kateri za unimi, ki so že v prvem oddelku, največ davka na leto plačajo, in se jemljejo po versti, dokler jih prvi oddelek nima zadosti. Kolikor se jih ni v prvi oddelek pobralo, slišijo pa v drugega.

Zdaj bomo poskusili to reč z izgledom bolj razjasniti. Postavimo: Neka srenja plača na leto 3000 gold. cesarskega davka in ima 140 volivcov. Ti se bojo pri volitvi odbornikov in njih namestnikov v dva oddelka razdelili in bojo vsih vkup, to je, odbornikov in njih namestnikov, kakršnih 20 izvolili. Tedaj jih bo vsaki oddelek 10 izvolil. Ko se bo razsojevalo, kdo da v prvi oddelek sliši, se bo najdljo, da že 15 srenjčanov, ki na leto od grunta, hiše ali patenta zadostni davek odrajtujejo, toliko cesarskega davka plača, kolikor ga na prvi oddelek pride. V našem izgledu ga pride namreč na vsaki oddelek 1500 gld. Kadar se tedaj 1500 gold. davka našteje, se neha šteti. Vsi srenjčani, ki so na versto prišli, preden se je 1500 gold. naštel, grejo v prvi oddelek. K temu se prideneta, postavim, še dva častna srenjčana, dva srenjska duhovna in pa šolmošter.

Tedaj je v prvem oddelku še le 20 volivcov. Po postavi jih pa mora saj trikrat toliko biti, kolikor imajo odbornikov in njih namestnikov izvoliti. Toraj v našem izgledu saj 30. Da jih bo tedaj v prvem oddelku zadosti, se jih mora 10 iz drugega oddelka vzeti, in k prvemu pridjati. Vzamejo se pa tisti, ki za unimi petnajstimi srenjčani, ki so že v prvem oddelku, na leto največ cesarskega davka plačajo.

Zdaj tedaj vemo, kako se oddelka naredita, če se volivci le v dva oddelka razdelé.

Zdaj se pa vpraša, kako se naredita drugi in tretji oddelek, ako so se volivci v tri oddelke razdelili. Da se zamoreta drugi in tretji oddelek prav narediti, se mora na to gledati, kako se je prvi naredil. Prvi oddelek, smo rekli, se ne naredi vselej na enako vižo. Včasih ima namreč prvi oddelek že zadosti volivcov, kadar se toliko davkov našteje, kolikor jih na njega pride; včasih jih pa še nima zadosti.

Ako ima prvi oddelek že zadosti volivcov, kadar se toliko davkov našteje, kolikor jih na njega pride, se drugi in tretji oddelek tako le naredi. Kadar je prvi oddelek narejen, se vzame tisti protokol, v katerem so vsi srenjčani po versti zapisani, kateri od grunta, hiše ali patenta na leto zadostni davek odrajtujejo, spet v roke, in se pogleda, koliko da tisti na leto cesarskega davka plača, ki je po tem prvi na versti, kadar se je šuma cesarskih davkov prvega oddelka naštel. K davku tega se prišteje davek drugega, tretjega in tako naprej, dokler se toliko davkov ne našteje, kolikor jih na drugi oddelek pride. Vsi tisti srenjčani, kateri so na versto prišli, preden je bilo toliko davkov naštetih, kolikor jih na drugi oddelek. Kolikor jih pa ni na versto prišlo, grejo v tretji oddelek.

Ako pa prvi oddelek še nima zadosti volivcov, kadar se je toliko davkov naštel, kolikor jih na njega pride, smo djali, da se mora toliko volivcov iz drugega oddelka vzeti in v prvega djati, da jih ima prvi oddelek saj trikrat toliko, kolikor ima odbornikov in njih namestnikov izvoliti. Ako so se volivci iz drugega oddelka vzeli in k prvemu pridjali, se mora pa tudi toliko davkov iz drugega oddelka k davkom prvega oddelka pridjati, kolikor jih tisti volivci plačajo, ki so bili iz drugega oddelka vzeti in k prvemu pridjani. Iz tega se vidi, da je po tem takem šuma davkov prvega oddelka večja, kakor bi imela biti, ker se je nekaj šume drugega oddelka k šumi prvega oddelka prištel. Toraj bi bila šuma drugega oddelka manjša kakor šuma tretjega. Da se pa to ne zgodi, se prišteje davek, ki so ga tisti v prvi oddelek prinesli, ki so bili iz drugega oddelka v prvega djani, k davku prvega oddelka. Ta povečšana šuma prvega oddelka se po tem odšteje od davkov,

ki jih cela srenja na leto cesarju plača. Kolikor davkov še ostane, kadar se je povečšana šuma prvega oddelka odštela, se razdelé med drugi in tretji oddelek, in sicer tako, da na drugi oddelek ravno toliko pride kolikor na tretjega.

Kadar se je to zgodilo, se vzame protokol, v katerem so srenjčani, ki od grunta, hiše ali patenta na leto zadostni davek odrajtujejo, po versti zapisani, še enkrat v roke, in se pogleda, koliko da tisti na leto cesarskega davka plača, ki je za unimi, ki so bili iz drugega oddelka v prvega vzeti, v drugem oddelku na prvem mestu. K davku tega se prišteje davek drugega, tretjega in tako naprej, dokler se toliko ne našteje, kolikor na drugi oddelek pride. Vsi tisti srenjčani, kateri so na versto prišli, preden se je toliko davkov naštel, kolikor jih na drugi oddelek pride, slišijo v drugi oddelek.

Tisti, ki niso na versto prišli, grejo pa vsi v tretjega.

Pojasnimo zdaj to reč z enim izgledom. Neka srenja, postavim, plača na leto 3000 gold. cesarskega davka. Pri volitvi se je ta srenja v tri oddelke razdelila. Tedaj pride na vsaki oddelek 1000 gold. Kadar se je pri razsojevanji, kdo da v prvi oddelek sliši, 1000 gold. naštel, se je pokazalo, da v prvem oddelku, še ni dosti volivcov. Torej se jih je moglo, postavim, 10 iz drugega oddelka vzeti, in v prvega djati. Ti so pa iz drugega oddelka 400 gold. davka seboj v prvega prinesli. Potem takem verže davek tistih, ki so zdaj v prvem oddelku 1400 gold. Teh 1400 gold. se mora zdaj od davka, ki ga cela srenja cesarju na leto plača, odšteti, to je, od 3000 gold. Ako se pa 1400 gold., ki na pomnoženi prvi oddelek pridejo, od 3000 gld. odšteje, ostane drugemu in tretjemu oddelku le 1600 gold. Teh 1600 se pa mora na drugi in tretji oddelek tako razdeliti, da oba enako šumo dobita. Tedaj vsaki 800 gold. Da se zdaj zvé, kateri volivci da v drugi in kateri v tretji oddelek slišijo, se pogleda, koliko da tisti na leto davka plačuje, ki je zdaj za unimi, ki so bili iz drugega oddelka v prvega vzeti, v drugem oddelku na prvem mestu. K davku tega se prišteje davek drugega, tretjega in tako naprej, dokler se 800 gold. ne našteje. Vsi tisti volivci, ki so na versto prišli, preden se je 800 gold. naštel, slišijo v drugi oddelek. Kolikor jih ni na versto prišlo, grejo pa vsi v tretjega.

Kadar se je zvedilo, v kateri oddelek da kdo sliši, se volivci vsakega oddelka v poseben spisek zapišejo, in sicer v dva spiska, če sta bila dva oddelka narejena, v tri pa, če so bili trije oddelki narejeni. Ti spiski se morajo potlej najmanj 6 tednov pred volitvijo v srenji nabiti, da jih vsaki lahko pregleda, in se srenjskim predpostavljenim pritoži, če v njih kako zmoto najde. Kadar se spiski v srenji nabijejo, se mora tudi na znanje dati, da se bojo pritožbe zoper te spiske 14 dni prejemale. Pritožbe zoper spiske razsodijo župan in njegovi svetovavci najpozneje v 6 dneh in popravijo v spiskih, če se je res kaka zmota zgodila. Vsaki župan bo imel namreč najmanj dva srenjska svetovavca, kar bomo pozneje slišali. Ako pa župan in njegovi svetovavci nočejo pritožbe uslišati in v spiskih popraviti, kar so bili opomnjeni, je pritožniku pripušeno, se pozneje v treh dneh pri kantonskem poglavarstvu pritožiti, da ga župan in njegovi svetovavci niso hotli uslišati, da bi bili zmoto v spisku popravili. Tedaj se mora to opomniti, da se štirinajst dni pred volitvijo, v katerih so volivci zapisani, ne sme nič več prenařjati in popravljati.

Tako se bojo pritožbe zoper spiske potlej razsojevale, kadar bojo že srenje osnovane. Pervikrat pa pravi tisto podučenje, ki so ga še nekdanji krajski kresijski poglavarji od višje gosposke dobili, da bo cesarski komisar v zastopnosti s srenjskimi možmi, to je, z rihtarji, te pritožbe razsodil. Ker so se pa po celi deželi že kantonske poglavarstva osnovale, bojo kantonski poglavarji to srenjsko postavo upeljevali, in tedaj tudi oni v zastopnosti s srenjskimi možmi pritožbe zoper spiske razsojevali. Da

se bo tisti, ki ga gospóska, ktera bo to postavo vpeljevala, ne bo uslišala, da bi zmoto v spiskih popravila, zamogel najpozneje v treh dnéh pri višji gospóski pritožiti, se samo zastopi.

Kadar pride čas volitve, se vsaki oddelek posebej zbere, in izvoli izmed vseh srenjcov, ki imajo pravico izvoljeni biti, toliko srenjskih odbornikov in njih namestnikov, kolikor jih na njega pride. Kadar se voli, pa ni treba, da bi kdo samo može svojega oddelka mogel voliti, ampak zamore vsakega srenjca izvoliti, ki ima pravico izvoljen biti.

Ako se primeri, da več oddelkov enega in ravno tistega moža za odbornika ali namestnika izvoli, mora izvoljeni koj povedati, ktero volitev da prevzame. To pa zato, da zamore tisti oddelek, čigar volitev ni bila prevzeta, koj družega odbornika ali namestnika izvoliti.

(Konec sledí.)

Še nekaj o šolskem časniku.

Z živim veseljem smo brali v 49. listu „Novic“ oklic učiteljskega časnika. Učitelji! na noge, da v omiki in književstvu z drugimi narodi napredovamo. Namesto ptuje hrane oskerbite se rajši z domačo, da bode vam na čast, narodu pa v blagor. Naročite si prihodnji šolski časopis prav obilo, da zora, ki se nam je milo prikazala, se ne spremeni v mrak.

Kar bo naš prihodnji list donášal, smo že v Praprotnikovem oklicu brali; al razun tega bi še nekaj moralo v šolskem časopisu se nahajati, namreč napevi za cerkvene in šolske pesmi, ker napev še le dá besedi življenje; tudi kaka predigra (preludia) bi bila včasih ali pogostokrat prav potrebna; marsikakega orglavca bi iz zadrege rešila, pa mu tudi v izgled in posnemo bila, verv iz gladkih nit, ne pa iz otrobov pesti!

Naj bi gospodje izdatelji to željo v prevdarek vzeli in že v povabilu k naročbi novega časnika nam to zagotovili, ker gotovo bo potem veliko več naročnikov.

A. K. Preddvorski.

Kratkočasnica.

Domače ptice — ptuji čivk.

Nahajalo se je, in nahaja se žalibog! še zdaj med nami mnogo taci prismod, ki neko posebno čast iščejo v tem, šemiti se s ptujim perjem, to je, ponašati se s ptujimi običaji ali ptujim jezikom, akoravno jim neznanstvo tega ne donáša družega — kakor sramoto in zasmeh. Tako se pripelje nedavnej v mesto K. ptujec, ktereга uho iz ust matere njegove morebiti nikdar ni slišalo nemškega glasa. Bilo je že zlo pozno zvečer, in tako, se vé, gré po gosposki šegi nemudoma v kavarno. Tukaj ne najde žive duše razun nekega Nemca, ki je ravno premetaval po mizi časnike, potem pa rekel kavarju: „Weissen Kaffe und die Allgemeine!“ Kavar gré in kmalo mu prinese kave, en rogliček in pa novine „Allg. Ztg.“ — Naš prismoda, ki je šmenecano slabo razumel nemški jezik, še manj pa poznal nemško novinarstvo, hoče pa vendar pokazati, da tudi on nemški zná, toraj zaupije nad kavarjem: „Mir auch weisses Kaffe und aber zwei Allgemeine“. Mislil je namreč bedak, da roglički (kifeljci) se imenujejo po nemški „Allgemeine“!

J. Levičnik.

Dopisi.

Na Dunaji 8. dec. X. — Da v obče poznate stroj dunajske časnikarije in da se ne čudite nad njih korešpondenti, ako so nam protivniki, naj vam iz gotovih virov zinem, kako se védejo „od zora do mraka, od mraka do dné“. Večidel so to možici iz vseh kotov Nemčije ali kakor Dunajčani pravijo „aus'm Reich“; pridobijo si dohtarski

priimek v „Tübingen-u“, „Giessen-u“ ali na kaki drugi „veliki“ šoli — na kakošno vižo, nam včasih stara teta „Augsb. Allgemeine“ za kulisami pripoveduje; — potem pa hajd! s trebuchom za kruhom! Večidel so ti podohtarjeni možici „commis voyageurs“ „edino zveličavne kulture“ proti iztoku in jugu, v podobi „fix engagierter Correspondenten, die über Land und Leute schreiben!“ — najpoprej takemu možicu njegovi mnogokrat „aus dem Stamme Juda“ izvirajoči gospodarje vtrobijo „Standpunkt“ časnika, za ktereга piše, potem pa „marsch“ po svetu, kamor se mu ukaže ali „unter die übermüthigen Magyaren“ ali pa „unter die süd-slawischen Halbbarbaren“, ako nimajo časniki že v teh deželah bivajočih domačih korešpondentov čiste te baže. Ta strašni „Standpunkt“ je njegovo pravilo; „Standpunkt-a“ se mora držati, ako na desno, na levo, škilasto, kermežljivo ali enooko gleda! Kakošen je pa ta „Standpunkt“, bote previdili iz tega, da so ti „fixe Correspondenten“ o cesarskem ukazu mesca avgusta v „Oest. Ztg.“, „Ost. Post“ in „Presse“ toliko kvasili in „Triest. Ztg.“ jim je sekundirala, da pri nas ni mogoče tega vpeljati, ker nam učiteljev, knjig, zraka, vode in sam Bog vé kaj vsega manjka! Nekteri domorodci, razserdeni po taci dopisih, so se podali k vredništvu obéh časnikov statistično dokazat, da imamo izverstnih učiteljev na kupe, da imamo, ako se začne, šolskih bukev v kratkem več kakor treba itd. Al pri vredništvu „Presse“ so merzlo odgovorili: „Solche Berichtigungen liegen nicht in unserem Standpunkte!!!“ — Ljubi moji, ali se bomo zavoljo tega prečudnega „Standpunkta“ nad temi možici jezili? Nikarte! Pogodimo se z njimi dobro — in kmali se bo od nas bralo „eine kleine, aber sehr ruh-rige Nation“, — ako se še bolje pogodimo, nas bojo kmali povikšali „zu einer merkwürdigen Nation, die die Augen Europa's immer mehr und mehr auf sich lenkt!“ itd. Pa ne mislite, da so gospodje nepremakljivo na „Standpunkt“ prilimani kakor ga morajo ti milovanja vredni možici ali „fixe Correspondenten“ pred očmi imeti. Ne! ta „Standpunkt“ se premenja kakor laterna magica; na svetu je sedanji čas vse „Schacher“ in „Rehbach“. Časnikarija je le prerada dobičkarija. Tako na priliko je „der Löwe aus Juda“ (hebrejski lev) dolgo časa ogenj proti magjarom pljuval, al gosp. Bruck umerje, na Ogerskem ni bilo več naročnikov, bleđa smert mu je žugala, in pri tej priči se je „Standpunkt“ zavertil in bralo se v ptujih časnikih: „Der Löwe aus Juda ist mit Sack und Pack in's Lager der Magyaren übergangen!“ Sam je pa tako to čudno storijo naznanil: „Stali smo, kakor pogumni vojak, branili se do zadnje kaplje kervi in padli z orožjem v rokah!“ itd. Ali ni to tako sentimentalno, da bi človek ginjenja na glas jokati začel, ko bi se to po domače ne reklo: Hitro oberavimo; če ne, nam zadnji naročnik uide! Tisti časnik pa, ki si je najbolj stanovitno priimek „gesinnungslos“ pridobil, pa še hebrejskega leva prekosí, ker svoj „Standpunkt“ zmiraj verti. O Pereles, wir kennen Dir! — Časnik, ki je v pravem pomenu dosleden in ki stoji nepremakljivo na principu narodnosti, je „Wanderer“, zato se pa tudi sprime velikokrat s svojimi tovarši, pa jim pokaže dobro zobé, da plazijo se okoli njega kakor mački okoli vrele kaše.

Iz Gradca 13. grad. Dr. R. — Velikodušno je prvi jugoslavenski rodoljub, prevzvišeni gospod Josip Strossmayer, položil temelj naši znanstveni akademii; Bog daj, da najde njegovo blago početje obilne podpore v celem narodu na slovenskem jugu. V dopisu na svetlega bana omeni blagi predboritelj duševnega preporojenja tudi nas Slovencev, da smo najpred vredni stopiti v kolo serbsko-horvatske književnosti, ker bi se tako najbolje okrepčalo narodno življenje in napredak, Horvatom in Serbom pa pridružil lep venec umnih sodelavcov. Bratje Slovenci! na noge tedaj, da se tako pospeši Slave slava, da si združeni postavimo slavno stanovanje blagih modric. Vsak naj položi dar na žertovnik domovine po svojem premoženji, vredništva

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za čert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 10 kr., za čert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v pondeljek 24. decembra 1860.

Kako bomo na novo volili srenjske odbornike in pa župane.

(Konec).

Kako se voli, kadar pride dan volitve?

§. 49. Kadar pride dan volitve, se volivci suidejo. Toda ne vsi vkup, ampak vsaki se pridruži svojemu oddelku. Ko so volivci vkup prišli, se sestavi volitna komisija, ktera obstoji iz župana, srenjskih svetovavcov in iz nekoliko zaupnih mož. Potlej pregleda ta komisija spiske, v kterih so volivci po volivnih oddelkih zapisani, da zvé, kteri volivci so prišli volit, in kterih ni bilo. Ako se primeri, da se kak tak človek volivcom pridruži, ki nima pravice voliti, ga komisija odpravi. Ko je vse to storjeno, se pričujoči volivci v poseben spisek zapišejo.

Volitvina komisija se bo sestavila iz dozdanjih srenjskih namestnikov, to je, iz županov in prisežnih mož, h kterim se bo še nekoliko zaupnikov pridjalo. Tudi bo višja gosposka berž ko ne k volitvi vradnika (beamtarja) poslala, da bo volitev vižal, in s komisijo vred volitvini protokol podpisal. Tako govori saj podučenje, ki je bilo še nekdanjim kresijskim poglavarjem dano.

Kadar je volitvina komisija vse pripravila, kar je bilo k politvi potrebnega, se začne voliti.

§. 50 — 52. Voli se pa tako-le: Vsaki volivec stopi pred volitvino komisijo, in imenuje pričo nje in volivcov z besedo toliko mož, kolikor ima njegov oddelek odbornikov in njih namestnikov izvoliti. Imena tistih mož, ki jih volivec imenuje, se sproti v volitvini spisek zapisujejo.

Volivcom pa ni treba le mož svojega oddelka voliti, temuč zamorejo, kakor smo že enkrat rekli, vsakega srenjca izvoliti, naj je srenjčan ali medsrenjec, naj sliši v kteri oddelek hoče. Samo to mora vsaki volivec dobro paziti, da kakega takega ne izvoli, ki nima pravice izvoljen biti.

§. 53. Tisti volivci, ki jih ni bilo volit, se rajtajo, da so z volitvijo zadovoljni.

§. 54. Za odbornika ali namestnika so tisti izvoljeni, kteri so največ glasov dobili. Ako bi, postavim, imel kak oddelek 6 odbornikov in 3 njih namestnike izvoliti, in se primeri, da je pri volitvi 15 mož po nekoliko glasov dobilo, je izmed petnajstih tistih 9 za odbornike in namestnike izvoljenih, ki so največ glasov dobili. In ker postava ne pravi, da morajo volivci povedati, ktere možé da za odbornike, in ktere za namestnike izvolijo, nam naša pamet sama pové, da je tistih 6, ki imajo največ glasov, za odbornike izvoljenih, drugi trije so pa namestniki.

§. 55. Kadar so vsi volivci odbornike in namestnike izvolili, in je volitvina komisija prerajtala, kteri možje da imajo največ glasov, vstane predsednik volitvine komisije, in dá vsem pričujočim na znanje, kteri možje so za odbornike in kteri za njih namestnike izvoljeni.

Kako se srenjsko predstojništvo izvoli?

§. 58. Županu in srenjskim svetovavcom pravimo z eno besedo srenjsko predstojništvo. Kadar tedaj beremo ali slišimo, da srenjsko predstojništvo to in to za-

pové itd., si moramo vselej misliti, da so župan in srenjski svetovavci tisti, ki to in to opravilo opravljalo, ki to in to reč zapovejo.

Zdaj pa hočemo povedati, kako se srenjsko predstojništvo izvoli. Najpred je treba vediti, da župana in srenjske svetovavce odborniki izmed sebe izvolijo. Kdor tedaj ni bil za odbornika izvoljen, ne more postati ne župan ne svetovavec. Volivci naj tedaj že tačas, ko bojo odbornike volili, na to pomislijo, da bojo po tem izmed odbornikov župan in svetovavci izvoljeni. Toraj naj volivci gledajo, da bojo take možé za odbornike izvolili, da se bojo zamogli po tem izmed njih moder župan in pa modri svetovavci izvoliti.

Župan se izvoli v vsaki srenji le en sam, svetovavcov se pa več izvoli. Najmanj dva mora vsaka srenja imeti. Ako je pa srenja velika, in se kaže, da bo imela veliko opraviti, se smé tudi več svetovavcov izvoliti. V podučnji nekdanjih kresijskih poglavarjev se bere, da naj se župan in svetovavci koj po volitvi odbornikov in namestnikov izvolijo, ako so izvoljeni odborniki pričujoči; ako jih pa ni pri volitvi pričujočih, naj se volitev župana in svetovavcov na kak drugi dan odloči.

Kako da naj odborniki pri volitvi župana in svetovavcov svoje glasove dajo, srenjska postava ne pové. Toda misliti si je, da je bila cesarjeva volja, da naj odborniki očitno in z besedo imenujejo tistega moža, ki ga on za župana in pa tiste, ki jih on za srenjske svetovavce izvoli. Ali pa naj odborniki najpred župana izvolijo, in po tem še le svetovavce. To storé, kakor se jim ljubi, ker postava v tej reči nič ne določi.

Kar volitev župana in svetovavcov zadene, je v srenjski postavi še to ukazano, da je za župana in svetovavca tisti izvoljen, kteri ima najmanj en glas več kakor polovico vseh glasov. Namesti da bi rekli, da je ta ali uni človek pri volitvi saj en glas več dobil kakor polovico vseh glasov, pa pravimo raje z eno samo besedo, da je ta ali uni pri volitvi čezpolovičnico dobil. Da je tedaj kdo za župana ali srenjskega svetovavca izvoljen, mora čezpolovičnico imeti.

Ako bi, postavim, kaka srenja imela 12 odbornikov, bi imel tisti polovico glasov, kogar bi 6 odbornikov izvolilo. Toda to bi še ne bilo zadosti, da bi bil za župana ali svetovavca izvoljen. Da bi bil po postavi in tedaj veljavno izvoljen, bi mogel saj en glas čez polovico vseh glasov imeti, to je, najmanj 7 glasov.

Ako bi se primerilo, da bi pri prvem glasovanji nobeden polovičnice ne dobil, se bo moglo še drugič, in, če bo treba, tudi tretjič glasovati. Ta srenjska postava sicer nič ne pové, kaj da je storiti, ako pri prvi volitvi nobeden odbornik čezpolovičnice ne dobi. Toda, ker se bojo poslanci za državni in deželni zbor tako volili, da se bo volitev dvakrat ponovila, če pri prvi in drugi volitvi nobeden ne bo čez polovico glasov dobil, si je misliti, da bomo po cesarjevi volji delali, če bomo tudi volitev župana in svetovavcov trikrat ponovili, če pri prvem in drugem glasovanji nihče čezpolovičnice ne bo dobil. Pri tretjem glasovanji se

pa vendar le tista dva smeta voliti, ki sta pri drugem največ glasov dobila. Toda preden bomo župana in svetovavce volili, bo morebiti kak ukaz to reč bolj natanko določil.

§. 59. Nadalje je tudi še tega treba vediti, da si udje srenjskega predstojništva, to je, župan in svetovavci, ne smejo v bližnji žlahti biti. Bližnja žlahta se pa rajta do družega rodú. Tedaj se za župana in svetovavca ne smeta izvoliti, oče in sin, ded in vnuk, brat in brat, popolibrat in popolibrat, bratranec in bratranec, stric in stričnik ali sestričnik, to je, bratov ali sestrični sin; nadalje tudi ne tast ne zet, svak in svak. Svak ali švager je vse eno. Poslednjič tudi tisti ne, ki imajo vsaki eno sestro ali sestrično za ženo. In da z eno besedo povemo, vsi tisti ne, ki so si, kakor si bodi, v prvem in drugem rodu v žlahti.

Predn se tedaj začnejo župan in svetovavci voliti, naj odborniki dobro premislijo, kateri odborniki da so si tako blizo v žlahti, da ne smejo vkup udje predstojništva biti.

§. 60. Župan, svetovavci in odborniki se za tri leta izvolijo, in te tri leta se imenujejo volitvina dōba. Vsaka volitvina dōba ima tedaj tri leta. Ako se pa primeri, da župan ali kak svetovavec umerje ali iz kakoršnega uzroka si bodi iz srenjskega predstojništva odstopi, predn tri leta pretečejo, se morajo odborniki v štirih tednih sniti in izmed sebe novega župana ali svetovavca izvoliti.

§. 61. Po volitvi prisežejo novoizvoljeni župan in svetovavci vpricho drugih odbornikov pred najstarišim odbornikom, to se pravi, najstariši njim izrekujejo. Ako bi se primerilo, da bi najstariši odbornik brati ne znal, bo mogel prisego pa kdo drug brati. Prisežejo pa župan in svetovavci to, da bojo presvitlemu cesarju vselej zvesti, in da bojo svoje dolžnosti vestno spolnovali.

§. 62. Dva in šestdeseti paragraf naše srenjske postave zapoveduje, da morajo župan in svetovavci v srenji stanovati.

§. 63. Odborniki in namestniki ne dobivajo za svoje opravila nikakošnega plačila.

Kdo je dolžan biti župan, srenjski svetovavec, odbornik, namestnik itd.?

§. 64. Župan, srenjski svetovavec, odbornik ali namestnik je sploh vsaki srenjec dolžan biti, če ga izvolijo. Ravno tako je tudi sleherni srenjec dolžan, vsako drugo neplačano srenjsko službo prevzeti, če ga volitev zadene. Taka neplačana služba bo, postavimo, služba srenjskega dnarničarja ali kasirja, služba šolskega očeta (Ortsschul-aufseher) itd.

Kdo ima pravico, volitve za župana, srenjskega svetovavca, odbornika ali namestnika ne prevzeti?

Pravico, volitve za župana, srenjskega svetovavca, odbornika ali namestnika ne prevzeti imajo:

1. Vojaki ali soldati, ki niso več v službi.
2. Duhovni pastirji in cesarski vradniki.
3. Tisti, ki so čez 60 let stari.
4. Tisti, ki je bil pretečene tri leta župan ali svetovavec. Toda ti imajo to pravico le za tri leta. Čez tri leta pa mora volitev spet prevzeti, ako ga zadene.
5. Tisti, ki so bili 9 let zaporedoma odborniki ali namestniki. Toda ti imajo to pravico tudi le za tri leta.

Vsi ti, ki smo jih zdaj našteali, pa zamorejo volitev tudi prevzeti, ako hočejo. Samo siliti jih nobeden ne smé, da bi jo prevzeli.

§. 65. Kdor brez takega izgovora, dasiravno je bil že večkrat opominjan, volitve ne prevzame, plača štrafinge 100 gold. dobrega dnarja, in ne smé pri prvi prihodnji volitvi ne voliti ne za župana, svetovavca ali namestnika izvoljen biti.

Za koliko let se župan, svetovavci, odborniki in namestniki izvolijo?

§. 66. Župan, svetovavci, odborniki in namestniki se po postavi od leta 1849 za tri leta izvolijo. Predn tretje

leto preteče, izpišejo župan in svetovavci volitev novega srenjskega predstojništva. (Če pa utegne priti druga nova postava, bo pa že ta določila čas, kako dolgo terpi njih opravilstvo).

§. 67. Župan in srenjski svetovavci so zato postavljeni, da bojo srenjske opravila opravljali. Ako pa bo v kaki srenji toliko opravil, da župan in svetovavci ne bojo mogli vseh sami opraviti, jim bojo pa odborniki toliko pomagavcov dali, kolikor jih bo treba, da se bojo zamogle srenjske opravila natanko in o pravem času opraviti.

Mislimo, da smo svojim bravcom ustregli, da smo povedali, kako se po postavi volijo župani in odborniki; poslednjič moramo pa še odgovor dati na vprašanja, ki so nam o županijskih zadevah došle.

Srenji D. povemo, da župan (purgarmajster) po srenjski postavi od leta 1849 §. 112 gospodari z vesvoljnim srenjskim premoženjem; toda ravnati se ima natanko po v začetku vsakega leta narejenem in poterjenem prevdarku dohodkov in stroškov srenjskih. Po §. 116 ima župan en mesec po preteku leta rajtengo zastran dohodkov in stroškov natanko razkazano celemu odboru predložiti; odborniki so pa vsi tisti možje, kateri so bili kakor taki pri vpejljavi srenjske postave izvoljeni ali potlej kakor odborniki ali svetovavci naznanjeni. Srenjska postava ne daje županom oblasti, po svoji misli srenjčanom soseskinega davka nakladati in izterjevati — rajtenga mora popred storjena biti. — Kar kajzarje zadeva, se morajo tudi v tej primeri plačila udeležiti, kakor je prevdarek storjen.

Srenji v Mu. povemo, da je vsaka srenja le svojemu županu podveržena; nadžupanov ali oberrihtarjev srenjska postava od leta 1849 ne pozná; vsaki župan je cesarski okrajni ali kantonski gosposki — ne pa kakemu družemu županu — podložen.

Srenji T. le toliko moremo opomniti, da je živa potreba, zdaj na vso moč se nove volitve lotiti in na novo župane in odbornike ustanoviti, kakor smo gori pri volitvah rekli, take, da so za prid soseske uneti, zvedeni, pošteni možje; zakaj volili se bojo kmali potem poslanci v deželni zbor ali „Landtag“; ta zbor bo imel imenitno nalogo, tudi srenjsko postavo tako prenarediti kakor je vsaki deželi potreba. Da se pa to srečno izide, moramo že zdaj pot napeljati možem, kateri deželo in potrebe ljudstva, pa tudi vse težave njegove dobro poznajo. Ni se treba bati, da bo spet vse prazna slama — ne; višja vlada je po dozdanjih skušnjah spoznala, da tako ne more več ostati, ampak da se mora svetovavcov izmed ljudstva izbranih poprijeti, ker tako tudi po drugih unanjih deželah ravnajo; — skrivne poti se morajo opustiti, očitnost mora svet in ljudi razjasniti.

Za domače potrebe kaj.

(Zoper gobe ali glive, ktere v hišah iz lesenih tal ali drugega lesa rastejo) pomaga po „Sächs. Industriezeitg.“, ako se mesto, kjer gobe rastejo, enkrat ali k večjemu dvakrat pomaže z vodo žveplene kislíne, to je, z vodo, ki se napravi, če se 3 dele vode, 1 del pa žveplene kislíne (hudičevega olja) skupaj zmeša.

Zdravilske reči.

Poterjeno zdravilo zoper ozeblíne.

Zoper nadlogo ozeblín (rujb) svetuje „Gosp. List“ neko prav nedolžno, pa, kakor pravi, gotovo zdravilo, ktero pomaga, če je po ozeblíni že tudi rana velika. To-le je: Vzemi frišne svinjske neslane masti in pa svinjskega žolca (morebiti je tudi kak drug žolec dober), vsakega polovico, mast enmalo stopi, da se razpusti in moraš oboje dobro pomešati; to pa je treba večkrat tako storiti, da se